

Danuta Zawadzka, Agnieszka Strzelecka, Ewa Szafraniec-Siłuta
Politechnika Koszalińska

TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE*

CREATION AND DEVELOPMENT OF MICRO ENTERPRISES AT RURAL AREAS IN POLAND

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, mikroprzedsiębiorstwo, aktywizacja

Key words: rural areas, micro enterprises, activation

Synopsis. Celem artykułu było scharakteryzowanie zasad przyznawania wsparcia finansowego na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz ocena tego wsparcia w ujęciu województw. Podstawowym źródłem informacji były statystyki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W artykule wykorzystano dane dotyczące wdrażania działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, realizowanego w ramach osi priorytetowej 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Wstęp

Wspólna Polityka Rolna na lata 2007-2013 zakłada w swoich fundamentach wzrost konkurencyjności rolnictwa UE na tle rynków światowych. Obok funkcji produkcyjnej ma ona wspierać również funkcje pozaprodukcyjne, tworząc podstawy rozwoju rolnictwa wielofunkcyjnego i zrównoważonego. W tym celu zwiększono nakłady finansowe na wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, w tym na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (II filar WPR). Za koniecznością tych działań przemawia wiele argumentów [Czyżewski, Stępień 2009, Kaleta 2008, Leszczyńska 2007, Leśniak-Moczuk 2008]. Wymienić należy m.in. fakt, iż coraz większe znaczenie w tworzeniu dochodów gospodarstw rolnych odgrywają źródła pozarolnicze¹, dla których determinantami są uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Zatem pożądane wydaje się być wsparcie nakierowane na tworzenie nowych miejsc pracy również w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w celu aktywizacji zawodowej ludności zamieszkującej omawiane tereny. Wymiarem finansowym owych priorytetów jest wdrażanie działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Celem artykułu było scharakteryzowanie zasad przyznawania wsparcia finansowego na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz ocena tego wsparcia w ujęciu województw.

Material i metodyka badań

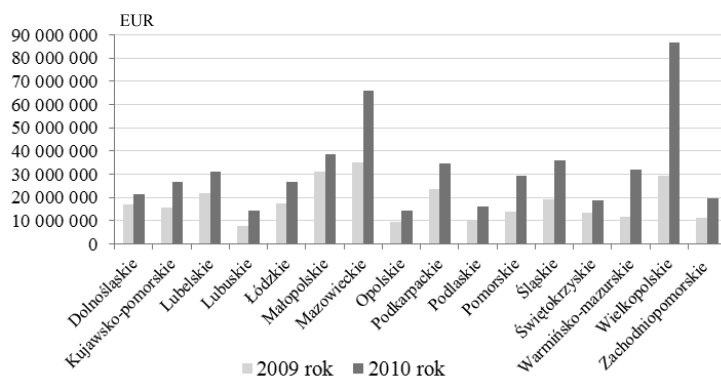
Podstawowym źródłem informacji były statystyki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W artykule wykorzystano dane dotyczące wdrażania działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, realizowanego w ramach osi priorytetowej nr III, „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Program ten stanowi instrument realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Łączny budżet PROW na lata 2007-2013 wynosi 17 229 817 440 EUR, z czego 13 230 038 156 EUR pochodzi ze środków EFRROW. Środki przeznaczone na oś nr III wynoszą 3 430 183 920 EUR, co stanowi blisko 20% całego budżetu omawianego Programu [PROW 2007-2013]. Na działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” zaplanowano łączną pulę środków w wysokości 1 023 583 600 EUR [PROW 2007-2013].

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki.

¹ Źródła pozarolnicze obejmują: dochody z działalności pozarolniczej (agroturystyka, leśnictwo), zarobkowanie poza gospodarstwem, świadczenia socjalne, dochody finansowe i kapitałowe.

Wyniki badań

Podstawowym celem działania 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” jest wzrost konkurencyjności obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości oraz rynku pracy, które powinny przyczynić się do wzrostu zatrudnienia na obszarach wiejskich. Mikroprzedsiębiorstwo stanowi każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego formy prawnej, zatrudniający mniej niż 10 osób, którego roczny obrót i/lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 mln EUR [Załącznik do Zalecenia Komisji 2003/361/WE]. Wysokość limitów środków w podziale na województwa w Polsce zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Wysokość limitów środków w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” na poszczególne województwa na lata 2009-2010

Figure 1. Limits of financing within the action “Creation and development of micro-enterprises” in each province for the period 2009-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 3 do Rozporządzenia MRiRW z dnia 18 marca 2009 r. (poz. 388), oraz Załącznika do Rozporządzenia MRiRW z dnia 30 sierpnia 2010 r. (poz. 1077)

Source: own study based on Appendix No 3 of the Regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development dated 18 March 2009 (item 388), and on the Appendix of the Regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development dated 30 August 2010 (item 1077)

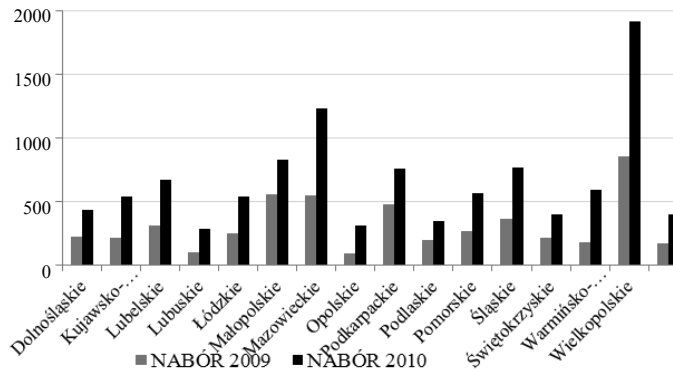
otrzymać dofinansowanie muszą zostać spełnione następujące kryteria: a) operacja musi być uzasadniona pod względem ekonomicznym, b) musi ona spełniać wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, c) siedziba, oddział lub miejsce zamieszkania przedsiębiorcy oraz w przypadku operacji związanych z nieruchomością, miejsce położenia nieruchomości, znajduje się w miejscowości należącej do: gminy wiejskiej, gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców – w przypadku podmiotów innych niż grupy producentów rolnych, wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw, uznane organizacje producentów owoców i warzyw oraz podmioty świadczące usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa; na obszarach wiejskich zgodnie z najszerszą definicją, czyli miejscowości należącej do gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców; gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców – w przypadku grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, uznanych organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów świadczących usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa. Biznes plan przedsięwzięcia powinien przewidywać utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy, co jest uzasadnione zakresem rzeczowym przedsięwzięcia. Program jest skierowany do osób, które w okresie ostatnich 2 lat nie uzyskały pomocy inwestycyjnej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działania „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia”. Wsparcia udziela się podmiotom, które zajmują się [PROW 2007-2013]: usługami dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usługami dla ludności, sprzedażą hurtową i detaliczną, rzemiosłem lub rękodzielnictwem, robotami i usługami budowlanymi oraz instalacyjnymi, usługami turystycznymi oraz związanymi ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usługami transportowymi, usługami komunalnymi, przetwórstwem produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowaniem lub przechowywaniem towarów, wytwarzaniem produktów energetycznych z biomasy,

Pomoc w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 r. (Dz.U. 2008, Nr 139, poz. 883) może uzyskać: osoba fizyczna, która podejmuje bądź prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorstwo, osoba prawna, która podejmuje bądź prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorstwo; wspólnicy spółki cywilnej, jeżeli każdy ze wspólników wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca oraz spółka prawa handlowego, która nie ma osobowości prawnej, jeżeli wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca. Aby

rachunkowością, doradztwem lub usługami informatycznymi². Wysokość pomocy na realizację jednej operacji nie może przekroczyć:

- 100 tys. zł – jeżeli ekonomiczny plan operacji przewidywał utworzenie od 1 do 2 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne³,
 - 200 tys. zł – jeżeli plan przewidywał utworzenie więcej niż 2 i mniej niż 5 miejsc pracy,
 - 300 tys. zł – jeżeli plan przewidywał utworzenie co najmniej 5 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne.
- Jeżeli utworzenie lub rozwój mikroprzedsiębiorstwa dotyczyło wyłącznie działalności związanej z obrotem lub przetwórstwem produktami rolnymi lub jadalnymi leśnymi, pomoc przyznawana i wypłacana była do wysokości 100 tys. zł, jeżeli biznesplan przewidywał utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy.

Osoba fizyczna, która ubiega się o wsparcie finansowe, a podejmuje działalność jako mikroprzedsiębiorca we własnym imieniu, także uwzględniana jest w liczbie tworzonych miejsc pracy. W pierwszym naborze wniosków o przyznanie pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (nabór 2009 r.), który przeprowadzony został w okresie od 5 maja do 18 maja 2009 r., ARiMR przyjęła 4983 zgłoszenia. Kolejność rozpatrywania wniosków oraz przyznawania pomocy została ustalona w drodze losowania, które odbyło się 9 czerwca 2009 r. w Warszawie, osobno dla każdego z województw. Drugi nabór wniosków w ramach Działania 312 (nabór 2010 r.) przeprowadzony został od 28 czerwca do 9 lipca 2010 r. Zainteresowanie wsparciem finansowym wykazało 10 540 podmiotów, które mogły ubiegać się o maksymalnie [Rozporządzenie MRiRW z 24 marca 2010 r.]: 100 tys. zł – jeżeli ekonomiczny plan operacji przewidywał

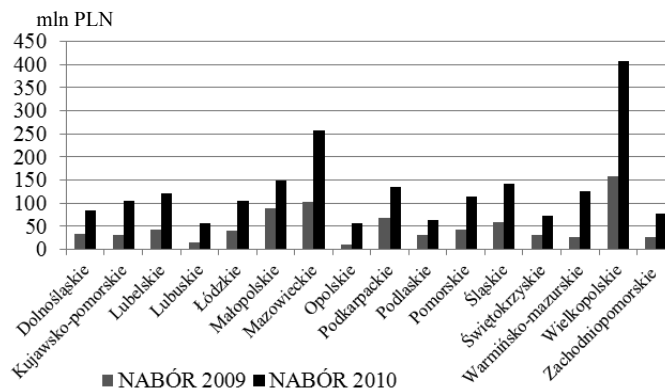

Rysunek 2. Liczba złożonych wniosków w poszczególnych województwach w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w naborze 2009 oraz w naborze 2010

Figure 2. The number of applications in action “Creation and development of micro-enterprises” in different provinces in 2009 and 2010 recruitment

Źródło: opracowanie własne na podstawie ARiMR

Source: own work based on the Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture

Rysunek 3. Wnioskowana kwota pomocy w poszczególnych województwach w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w naborze 2009 oraz w naborze 2010

Figure 3. The amount of requested financing in action “Creation and development of micro-enterprises” in different provinces in 2009 and 2010 recruitment

Źródło: jak na rys. 2

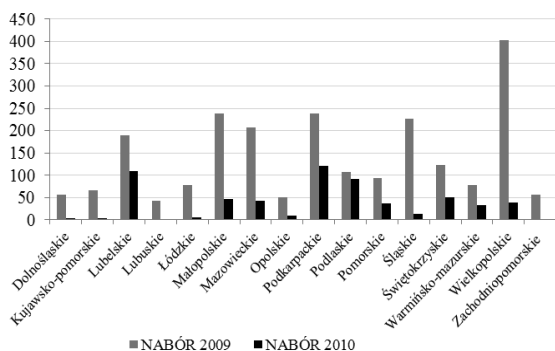
Source: see fig. 2

² Szczegółowy wykaz działalności, w których może być przyznana pomoc w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, ustalony został na podstawie kodów Polskiej Klasyfikacji Działalności oraz ujęty w Załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 17 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. z 2008 r. Nr 139, poz. 883 z późn.zm.).

³ Przy obliczaniu średniorocznego zatrudnienia nie uwzględnia się pracowników przebywających na urloпах macierzyńskich i wychowawczych, a także zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego. W przypadku przedsiębiorcy działającego krócej niż rok średnioroczne zatrudnienie oszacowuje się na podstawie danych za ostatni okres, udokumentowany przez przedsiębiorcę. Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 Nr 173 poz. 1807 z późn. zm, art.109).

utworzenie co najmniej 1 i mniej niż 2 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne oraz było to uzasadnione zakresem rzeczowym przedsięwzięcia, 200 tys. zł – jeżeli plan przewidywał utworzenie co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsc pracy, 300 tys. zł – jeżeli plan przewidywał utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne. Kwota pomocy dla działalności związanej z obrotem lub przetwórstwem produktami rolnymi lub jadalnymi leśnymi pozostała taka sama, jak w naborze 2009 r. O kolejności przydzielonej pomocy w naborze 2010 r. decydował wynik oceny operacji. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 r. uwzględniano następujące kryteria:

- bezrobocie w powiecie (najwyższą liczbę punktów przyznawano podmiotom, działającym w powiecie o najwyższym wskaźniku bezrobocia dla danego województwa),
- dochód podatkowy gminy (wnioskodawcy, którzy planowali przeprowadzenie operacji w gminach, które podstawowy dochód podatkowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca, obliczany zgodnie z przepisami o dochodach jednostek samorządu terytorialnego był najniższy w województwie, otrzymywali maksymalną liczbę punktów),
- planowana do utworzenia przez wnioskodawcę liczba miejsc pracy w przeliczeniu na średnioroczne etaty.

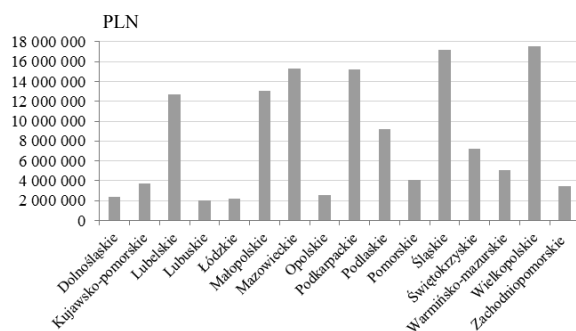

Rysunek 4. Liczba zawartych umów w poszczególnych województwach w ramach Działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w naborze 2009 oraz w naborze 2010

Figure 4. Number of agreements within the action “Creation and development of micro-enterprises” in each province in 2009 and 2010 recruitment

Źródło: jak na rys. 2

Source: see fig. 2

Rysunek 5. Wartość zrealizowanych płatności w poszczególnych województwach w ramach Działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, stan na dzień 28 lutego 2011 r.

Figure 5. The value of payments made in various provinces in the Action “Creation and development of micro-enterprises”, by 28 February 2011

Źródło: jak na rys. 2

Source: see fig. 2

W pierwszej kolejności pomoc przysługiwała wnioskodawcom, którzy uzyskali najwyższą liczbę punktów. W przypadku jednakowej pozycji, decydowała niższa wartość wnioskowanej pomocy. Na rysunku 2 zaprezentowano liczbę złożonych wniosków w podziale na województwa. Na rysunku 3 przedstawiono zróżnicowanie pod względem wnioskowanych kwot wsparcia na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich.

Pomoc jest przyznawana w formie refundacji części kosztów inwestycji dotyczących [Rozporządzenie MRiRW z 17 lipca 2008]: budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych; nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych; zagospodarowania terenu; zakupu maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu, w tym komputerowego wraz z oprogramowaniem, służącym wsparciu podejmowanej lub wykonywanej działalności gospodarczej; zakupu środków transportu (nie dotyczy samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób wraz z kierowcą). Pomoc nie dotyczy nabycia nieruchomości, nabycia rzeczy używanych, podatku od towarów i usług. Istnieje także możliwość otrzymania pomocy w ramach działania 312 na nabycie rzeczy będących przedmiotem leasingu. Na rysunku 4 zaprezentowano zróżnicowanie dotyczące liczby zawartych umów w ramach Działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” w naborze 2009 oraz w naborze 2010 w podziale na województwa oraz wartość zrealizowanych płatności w wyżej wymienionym układzie regionalnym. Według stanu na 28 lutego 2011 r., w ramach omawianego działania zrealizowano płatności na łączną kwotę 133 041 514 zł (rys. 5).

Wnioski

Przeprowadzone badania pozwoliły sformułować następujące wnioski:

1. jednym z instrumentów WPR, współfinansowanych z EFRROW, jest działanie 312 „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.
2. łączny budżet działania 312 stanowi ok. 20% PROW.
3. wysokość limitów środków w ramach działania 312 jest zróżnicowana w podziale na województwa (najwyższy limit przypada na województwo wielkopolskie i mazowieckie, najniższy na województwo opolskie i lubuskie).
4. istnieją określone kryteria przyznania wsparcia (liczba utworzonych miejsc pracy, zakres rzeczowy przedsięwzięcia, bezrobocie w powiecie, dochód podatkowy gminy).
5. zróżnicowanie liczby oraz wielkości wnioskowanych kwot była zgodna z limitem środków w podziale na województwa (w żadnym z województw nie wyczerpano limitu środków w ramach zawartych umów).

Literatura

- Czyżewski A., Stępień S. 2009: Zmiany mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej UE a oczekiwania Polski. *Ekonomista*, 4, 431-453.
- Kaleta A. 2008: Dywersyfikacja źródeł dochodów ludności wiejskiej. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Leszczyńska M. 2007: Zróżnicowanie dochodów ludności rolniczej i ich uwarunkowania. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów.
- Leśniak-Moczuk K. 2008: Dywersyfikacja wewnętrznej struktury dochodów ludności wsi i miast w kierunku spójności pomiędzy środowiskami. [W:] Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy w kontekście spójności społeczno-ekonomicznej (red. M.G. Woźniak). Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 12, Rzeszów.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. 2011: MRiRW, Warszawa, 280-281, 342, 344.
- Rozporządzenie MRiRW z 17 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dz.U. z 2008 r. Nr 139, poz. 883 z późn.zm., §1 ust.1 pkt.8, §4, §6, §7, §8, §13 ust. 1 pkt. 1-7.
- Rozporządzenie MRiRW z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie podziału środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dz.U. 2009 r. Nr 48 poz. 388.
- Rozporządzenie MRiRW z 30 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podziału środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Dz.U. 2010 r. Nr 160 poz. 1077.
- Rozporządzenie MRiRW z dnia 24 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawach szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dz.U. z 2010 r. Nr 55, poz. 335, §1 ust. 1 pkt. 5.
- Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Dz.U. z 2004 r. Nr 173 poz. 1807 z późn. zm.
- Zalecenie Komisji 2003/361/WE z 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich. Dz.Urz.UE, L. 124 z 20.05.2003, s. 36, załącznik, art. 1 oraz art. 2, pkt 3.

Summary

The aim of this article is to characterize the rules for granting financial support for the creation and development of micro enterprises in rural areas and evaluation of support in terms of regions in Poland. The basic source of information was the statistics of the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture of the Ministry of Agriculture and Rural Development. The article uses data on the implementation of the Action 312 “Creation and development of micro-enterprises”, implemented under the Priority No. III, “Quality of life in rural areas and diversification of rural economy”, Operational Programme for Rural Development for the years 2007-2013.

Adres do korespondencji:

dr hab. Danuta Zawadzka, prof. nadzw. PK, mgr Agnieszka Strzelecka, mgr Ewa Szafraniec-Siłuta
Zakład Finansów
Instytut Ekonomii i Zarządzania
ul. Kwiatkowskiego 6e
75-343 Koszalin
e-mail: danutaz@man.koszalin.pl,
tel. (94) 343 92 16
e-mail: agnieszka.starczewska@tu.koszalin.pl
tel. (94) 343 91 59
e-mail: ewa.szafraniec@tu.koszalin.pl
tel. (94) 343 91 64